Lietas arhīva Nr. A42-00249-23/24
ECLI:LV:ADRJRIT:2023:0616.A420158922.2.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2023.gada 16.jūnijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis Edgars Biezais,

piedaloties pieteicējam /pers. A/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu Ministrijas pārstāvei /pers. B/, kā arī Juridiskās palīdzības administrācijas pārstāvei /pers. C/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru Juridiskās palīdzības administrācija piešķirtu /pers. A/ valsts nodrošināto juridisko palīdzību.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ 2021.gada 12.decembrī ir vērsies Juridiskās palīdzības administrācijā (turpmāk – administrācija) ar iesniegumu (*lietas 27.lapa*), kurā lūdza piešķirt valsts nodrošināto juridisko palīdzību strīda risināšanai par šādiem jautājumiem:

1) par pieteicēja darba devēja SIA „/nosaukums/" neizmaksāto darba algu par 2021.gada oktobri un novembri;

2) par nesaņemto finansiālo atbalstu par periodu no 2021.gada 15.oktobra līdz 15.novembrim, bet, ja finansiālā atbalsta periods ir garāks, tad par visu periodu, par kuru personai ir jāsaņem finansiālais atbalsts saistībā ar drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai.

Ar administrācijas 2021.gada 21.decembra lēmumu (turpmāk – sākotnējais lēmums) (*lietas 28.–29.lapa*) nolemts piešķirt pieteicējam turpmāko valsts nodrošināto juridisko palīdzību civillietā Nr.C68427921 par darba algas piedziņu, bet atteikt piešķirt valsts nodrošināto juridisko palīdzību par nesaņemto finansiālo atbalstu saistībā ar drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai.

[2] Lai gan pieteicējs par sākotnējo lēmumu, ciktāl valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība pieteicējam atteikta, iesniedza sūdzību (*lietas 45.–46.lapa*), ar Tieslietu ministrijas 2022.gada 8.februāra lēmumu (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) (*lietas 9.–11.lapa*) sākotnējais lēmums tā apstrīdētajā daļā atstāts negrozīts. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar to, ka pieteikt darbinieku atbalstam par dīkstāvi vai atbalstam par algu subsīdiju var darba devējs un ka Valsts ieņēmumu dienesta pieņemtais lēmums saistībā ar šādu darba devēja pieteikumu ir pārsūdzams Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Pārsūdzētajā lēmumā norādīts, ka šādās administratīvajās lietās juridiskā palīdzība ir piešķirama saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 18.panta piekto daļu, kura noteic, ka juridisko palīdzību, ievērojot lietas sarežģītību un fiziskās personas mantisko stāvokli, pēc personas lūguma piešķir, pamatojoties uz tiesas (tiesneša) lēmumu.

[3] Pieteicējs nepiekrita arī pārsūdzētajam lēmumam un vērsās tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru administrācija piešķirtu /pers. A/ valsts nodrošināto juridisko palīdzību (*lietas 4.–5.lapa*). Pieteicējs pieteikumā paudis izbrīnu par to, cik sarežģīti viņa gadījumā ir saņemt atbalstu un izteicis neapmierinātību, ka tam adresētie dokumenti saistībā ar konkrēto jautājumu satur juridiskus terminus, kuri pieteicējam nav saprotami.

[4] Tiesā saņemti Tieslietu ministrijas un Juridiskās palīdzības administrācijas paskaidrojumi (*lietas 20.–21. un 49.–50.lapa*), kuros iestādes ir lūgušas pieteikumu noraidīt, pamatojoties uz sākotnējā lēmumā un pārsūdzētajā lēmumā ietvertajiem apsvērumiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs pieteikumu uzturēja, norādot uz to, ka iestādes, atsakot tam valsts nodrošināto juridisko palīdzību, ir pārkāpušas Latvijas Republikas Satversmes 92.pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – konvencija) 6.pantu. Savukārt Tieslietu ministrijas un Juridiskās palīdzības administrācijas pārstāves pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem apsvērumiem.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot lietas dalībnieku apsvērumus un lietā iegūtos pierādījumus, tiesa atzīst, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[7] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējam pamatoti atteikta valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība strīda risināšanai saistībā ar Valsts ieņēmumu dienesta pienākumu izmaksāt pieteicējam atbalstu par laiku, kad valstī bija noteikti drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai.

Pieteicējs norāda, ka viņa mājsaimniecībai ir noteikts trūcīgas mājsaimniecības statuss, tādēļ valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība konkrētā strīda risināšanai pieteicējam ir piešķirama. Savukārt iestādes norāda, ka valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība pieteicējam nav piešķirama, jo palīdzība lūgta saistībā ar tādu strīdu, kurš būtu risināms administratīvā procesa ietvaros. Iestādes norādījušas, ka likums neparedz administrācijas tiesības piešķirt valsts nodrošināto juridisko palīdzību šādu strīdu risināšanai.

Ievērojot minēto, tiesai ir jānoskaidro, vai normatīvie tiesību akti paredz pieteicēja tiesības uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību konkrētajā gadījumā.

[8] Atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 5.panta pirmajai daļai valsts nodrošina juridisko palīdzību juridiska rakstura jautājuma risināšanai ārpus tiesas un tiesā aizskarto vai apstrīdēto personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzībai šajā likumā paredzētajos gadījumos, veidos un apjomā. Savukārt atbilstoši šā likuma 6.panta 2.punktam juridisko palīdzību atsaka, ja šis likums neparedz attiecīgu juridiskās palīdzības nodrošināšanas gadījumu. No minētajām tiesību normām izriet, ka valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība var tikt piešķirta tikai likumā paredzētos gadījumos.

Lai gan likums noteic personu tiesības saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību dažādās jomās, piemēram, civillietās, krimināllietās un administratīvajās lietās, attiecībā uz katru šo jomu likumā ir ietverts atsevišķs regulējums, kurš noteic atšķirīgus noteikumus valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanai. Tādējādi, lai noskaidrotu, vai likums paredz valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanu konkrētajā pieteicēja gadījumā, ir jānoskaidro, kādā tiesību jomā juridiskā palīdzība pieteicējam ir nepieciešama.

[9] No pieteikuma un pārējiem lietas materiāliem izriet, ka valsts nodrošināto juridisko palīdzību pieteicējs ir vēlējies saņemt strīda risināšanai ar Valsts ieņēmumu dienestu par tā pienākumu izmaksāt pieteicējam atbalstu par laika periodu, kad saistībā ar drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai pieteicējs nevarēja veikt darbu, ņemot vērā tam noteikto dīkstāvi.

Pasākumu kopumu Covid-19 izplatības seku pārvarēšanai un īpašos atbalsta mehānismus un izdevumus, kas tieši saistīti ar Covid-19 izplatības ierobežošanu, noteic Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums. Atbilstoši likuma 15.panta pirmajai daļai, ja darba devējs, kuru skārusi Covid-19 izraisītā krīze, nenodarbina darbinieku vai neveic darbinieka saistības izpildījuma pieņemšanai nepieciešamās darbības (dīkstāve), darbiniekam Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un apmērā tiek kompensēta atlīdzība līdz 75 procentiem no iepriekšējo sešu mēnešu vidējās atlīdzības apmēra, bet ne vairāk kā 700 *euro* par kalendāra mēnesi (dīkstāves pabalsts). Savukārt atbilstoši minētā panta otrajai daļai lēmumu par atteikumu piešķirt dīkstāves pabalstu var apstrīdēt un pārsūdzēt administratīvā akta adresāts Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi no minētajām tiesību normām izriet, ka valsts nodrošināto juridisko palīdzību pieteicējs ir lūdzis piešķirt juridiska jautājuma risināšanai administratīvajā lietā.

Gadījumi, kuros personai ir tiesības uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību administratīvajā lietā, ir noteikti Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 15.pantā. Atbilstoši šim pantam valsts nodrošina juridisko palīdzību administratīvajās lietās, un persona to var pieprasīt līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim:

1) pārsūdzības procedūrās patvēruma piešķiršanas procesa ietvaros;

2) lēmuma par apstrīdēto izbraukšanas rīkojumu vai lēmuma par apstrīdēto lēmumu par piespiedu izraidīšanu pārsūdzēšanas ietvaros;

3) bāriņtiesas lēmuma par bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību pārsūdzēšanas ietvaros;

4) Administratīvā procesa likumā noteiktajā gadījumā un kārtībā.

Juridiskā palīdzība pieteicējam nav nepieciešama nedz saistībā ar patvēruma piešķiršanu, nedz lēmuma par izbraukšanas rīkojuma vai piespiedu izraidīšanu pārsūdzēšanai, nedz arī bāriņtiesas lēmuma pārsūdzēšanai. Līdz ar to likuma 15.panta pirmie trīs punkti nav attiecināmi uz pieteicēja situāciju.

Uz pieteicēja situāciju nav attiecināma arī likuma 15.panta 4.punktā ietvertā tiesību norma, atbilstoši kurai personai ir tiesības uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību Administratīvā procesa likumā noteiktajā gadījumā un kārtībā. Personas tiesības saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību administratīvajā procesā noteic Administratīvā procesa likuma 18.panta piektā daļa, saskaņā ar kuru valsts nodrošināto juridisko palīdzību, ievērojot lietas sarežģītību un fiziskās personas mantisko stāvokli, pēc personas lūguma piešķir, pamatojoties uz tiesas (tiesneša) lēmumu, pēc pieteikuma saņemšanas tiesā līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim. Ņemot vērā, ka valsts nodrošināto juridisko palīdzību pieteicējs nav lūdzis lietā, kurā pieteicējs jau būtu vērsies tiesā ar pieteikumu, un tiesa (tiesnesis) nav lēmusi par šādas palīdzības piešķiršanu, valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanu konkrētajā gadījumā neparedz arī Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 15.panta 4.punkts.

Ievērojot minēto, tiesa secina, ka pieteicējs ir lūdzis tam piešķirt juridisko palīdzību tādu juridiska raksturu jautājumu risināšanai, kuru risināšanai valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanu likums neparedz. Un, ņemot vērā, ka atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 5.panta pirmajai daļai valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība ir piešķirama tikai likumā noteiktajos gadījumos, nav izpildījušies likumā noteiktie priekšnoteikumi valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanai.

[10] Tiesas sēdē pieteicējs norādīja, ka, atsakot tam piešķir valsts nodrošināto juridisko palīdzību, iestādes ir pārkāpušas Latvijas Republikas Satversmes 92.pantu un konvencijas 6.pantu (*tiesas sēdes audio protokola 22.20–22.40 minūte*). Tiesa šādam viedoklim nepiekrīt.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka no konvencijas 6.panta neizriet valsts pienākums nodrošināt juridisko palīdzību visās lietās. Juridiskā palīdzība ir nodrošināma gadījumos, kad dalībvalsts normatīvais regulējums noteic obligātu personas pārstāvību vai process ir sarežģīts (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1979.gada 9.oktobra sprieduma lietā „Airey v Ireland" 26.punktu*). Tādējādi ne no konvencijas 6.panta, ne Satversmes 92.panta neizriet ikvienas personas absolūtas tiesības uz valsts nodrošinātu juridisko palīdzību juridiska rakstura jautājumu risināšanai ārpus tiesas vai tiesā (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 4.februārā lēmuma lietā Nr.SKA-0286-14 5.punktu*).

Personu tiesības uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību administratīvajās lietās tika būtiski sašaurinātas ar 2009.gada 12.jūnija grozījumiem Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā. Šo tiesību sašaurināšana tika pamatota ar to, ka iesnieguma vai pieteikuma sastādīšanai un iesniegšanai iestādē vai administratīvajā tiesā, nav nepieciešamas speciālas juridiskas zināšanas un personai līdz ar to nepastāv šķēršļi, lai realizētu savas tiesības (*https://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/543149980AB842ADC22575C8002D585C?OpenDocument*). Arī konkrētajā gadījumā tiesa nekonstatē, ka strīda taisnīgai noregulēšanai pieteicēja minētajā gadījumā būtu nepieciešama valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršana un ka Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums līdz ar to nesamērīgi ierobežotu pieteicēja tiesības.

[11] Ievērojot iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka pieteicēja pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu ir nepamatots un noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu un 289.–291.pantu, kā arī Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 26.panta otro daļu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru Juridiskās palīdzības administrācija piešķirtu /pers. A/ valsts nodrošināto juridisko palīdzību.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.